

TIJDSCHRIFTBESPREKINGEN

DE TAAK VAN DE MOEDERTAALLERAAR

„Levende Talen” no 234, april 1966, bevat een kort maar belangrijk artikel van de hand van C. M. Bolle over „De taak van de moedertaalleraar”. Hij gaat er van uit dat de moedertaal de gehele onderwijsduur door – bedoeld is de gehele onderwijsduur van het v.h.m.o. – het centrale vak dient te zijn, al prefereert hij met ons het amendement dat *Van Dis* op deze gangbare term heeft voorgesteld „het fundamentele vak”: „Het moedertaalonderwijs wordt gegeven door de school in algemene zin, door de leraren. Doch in het bijzonder en doelgericht door de neerlandicus”.

Bolle introduceert voor de praktijk van het onderwijs de onderscheiding endogene elementen, die thuis horen in de les van de neerlandicus en exogene elementen, die verwerkt zijn in de lessen van de andere vakdocenten, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, wis- en natuurkunde. Hij meent dat we voor de onderbouw van een school voor voortgezet onderwijs zeker moeten komen tot een gewijzigde taakomschrijving voor de leraar Nederlands, waarbij zowel de endogene als de exogene elementen van het vak voldoende tot hun recht komen. Deze interessante gedachte werkt hij als volgt uit. Voor een klas uit de onderbouw baseert hij zich op b.v. zes uren moedertaalonderwijs, „waarvan minimaal vier uur gegeven worden als lessen door de neerlandicus, terwijl de resterende twee uur de leraar-Nederlands ter beschikking staan voor coördinatie van de exogene onderdelen van het taalonderricht. Hij zal daarbij in overleg met de vakdocenten werkstukken voor geschiedenis, wiskunde e.d. moeten beoordelen en waarderen als taalwerk. Spreekbeurten over diverse onderwerpen zal hij kunnen bijwonen tijdens de les in een ander vak om in samenwerking met de vakdocent tot evaluatie ervan als taalprestatie te komen. Na samenwerking met de andere leraren kan er een werkwijze toegepast worden ter uitbreiding van de woordenschat van de leerling. Het is duidelijk, dat er nog diverse taken zijn, die in het kader van een dergelijke coördinerende functie van de moedertaalleraar verricht moeten worden”.

Bolle ziet als een voordeel van deze werkmethode dat bij de leerlingen doorbroken wordt de steeds zo opmerkelijke systeemscheiding door vakkensplitting: „Zij zullen niet meer de gruwelijkste taal- en spel fouten maken in hun natuurkundewerk, omdat „het toch geen Nederlands is!”

Bolle roert niet een ander teer punt aan, het Nederlands der vertalingen. Boven de vertaalopdracht staat als manend motto: Vertaal in goed Nederlands. Het komt ons voor dat niet ieder docent doordrongen is van het feit dat vertalen in goed Nederlands alleen dan mogelijk is als het Nederlands zelve beheerst wordt op hoger dan goed niveau. Al drukt *Bolle* zich niet in deze zin uit, hij is niet blind voor het feit, dat, gezien de nauwe samenhang tussen taal en denken, een hoog geklassificeerde beheersing van het Nederlands tot betere resultaten ook voor – de – andere vakken moet leiden, zowel voor de vertalingen in het Nederlands als voor wat hij noemt de exogene vakken. VAN DER V

PAEDAGOGICA HISTORICA

In jaargang 1965 hebben we een artikel gewijd aan het internationale tijdschrift *Paedagogica Historica*, dat toen zijn derde jaar voltooid had. Onze (voorlopige) conclusie was: „*Paedagogica Historica* is haar plaats onder de internationale pedagogische tijdschriften ten volle waard”. We mogen daar, nu de vijfde jaargang voltooid is, aan toevoegen: „Het weet zich in dat milieu uitstekend te handhaven”. De vierde jaargang leverde een boekwerk van 554 pagina's, de vijfde telt 576 pagina's.

De waarde schuilt niet alleen in de artikelen, ook in de zakelijke gegevens die het verschaft in:

1. Een rubriek dissertaties, opgemaakt aan de hand van de inlichtingen die het Internationaal Secretariaat voor het Universitair Onderwijs in de Pedagogische Wetenschappen te Gent bereiken;
2. een kroniek, landelijk ingedeeld, waarin gegevens zijn opgenomen over onderzoeken en publicaties, die voorbereid worden of lopende zijn;
3. de zeer uitvoerige *Index Bibliographicus Gandensis*, waarin vermeld worden de nieuwe aanwinsten van het Centrum voor de studie van de historische pedagogiek bij de Rijksuniversiteit te Gent, systematisch gerubriceerd volgens een stelsel dat in de eerste jaargang op blz. 395-400 is uiteengezet en boeken en artikels betreft, sedert 1958 verschenen op het gebied der historische pedagogiek. Deze zeer zorgvuldig bijgehouden *Index* is de grote vraagbaak, die volledige informatie verschaft over vermoedelijk alle internationale publicaties;
4. een lijst van tijdschriften in de *Index* vermeld. Voor Nederland treffen we in deze lijst aan: *Ad Fontes*, *Kleio*, *Mededelingen van het Pedagogisch-Didactisch Instituut (Amsterdam)*, *Paedagogische Studiën*, *Tijdschrift voor Opvoedkunde*, *Vernieuwing van Opvoeding en Onderwijs*.

De inhoud is gevarieerd en instructief gebleven, ook al hebben we nog steeds te doen met hoofdzakelijk Engels-Amerikaanse en Duitse produktie. De vijfde jaargang bevat één Nederlands artikel, van schrijver dezes, en één Portugees. Engels zijn o.a.:

Nicholas Hans: *Holland in the Eighteenth Century - Verlichting (Enlightenment)*

M. G. Mason: *The Literary Sources of John Locke's Educational Thoughts.*

David Zeldin: *Fourier's Scheme for Social Service to the Community by Children.*

Amerikaans o.a.:

Henry J. Perkinson: *The Role of Religion in American Education: An Historical Interpretation.*

Sister M. St. Mel Kennedy (O.S.F.): *The Changing Academic Characteristics of the Nineteenth-Century American College Teacher.*

Duits o.a.:

Franz Hoffmann: *Anmerkungen zu einem modernen Ratke-Bild.*

Josef N. Schmitz: *Das Problem der physischen Erziehung bei J. Fr. Herbart.*

Het artikel van Hans geeft over de Nederlandse Verlichting van de achttiende eeuw overvloedig en betrouwbaar feitenmateriaal. Mijn hoofdbezwaar is de nadruk die hij legt op de invloed van de vrijmetselaarsbeweging. Het is moeilijk die invloed nauwkeurig te omschrijven, omdat de arbeid der maçons zich weinig in het openbaar demonstreert. De bewijsvoering lijkt mij niet sterk. Van Boerhaave, Van Effen, Van Mussenbroek wordt verzekerd, dat zij „probably”, zelfs „quite probably” maçons waren, maar in noot 1 op blz. 20-21 deelt Hans mee dat in de archieven van de Grootloge „Grootoosten der Nederlanden” geen enkel bewijs voor zijn suggestie te vinden is, voor geen van drieën, en evenmin voor 's-Gravesande. Het lijkt mij evenzeer onjuist van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in verband met de maçons te spreken als van „the most important of all masonic societies”. De Amsterdamse historicus Jorissen heeft in de Volksalmanak van 1884 een studie gewijd aan de oprichting van „Het Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, onder de zinspreuk: Tot Nut van 't Algemeen, te Edam, 1784-1787”, verkort overgenomen in het Gedenboek 1934. Jorissen rept in dit artikel, althans in de verkorte overdruk, niet van enige invloed der vrijmetselaars. Voor zover mij bekend bestaat er geen afzonderlijke studie over de invloed der maçons op het onderwijs in Nederland in de achttiende eeuw.

De studie van Mason over de bronnen van Locke's „Educational Thoughts” is knap bronnenonderzoek. Opvallend is de grote objectiviteit waarmee hij te werk gaat, groter dan in andere Engelse studies over Locke aangetroffen wordt. Direct in de eerste zin stelt hij het probleem scherp en juist: „In his published works Locke gave no indication that he was indebted to any other educationist”. Mason wijst voor ieder onderdeel van Locke's studieprogramma voorgangers aan waarmee hij bekend is geweest. Wij hebben dezelfde materie onderzocht in ons opstel over „John Locke en zijn zestiende- en zeventiende-eeuwse Engelse voorgangers” (Paed. St. 1964) en kwamen tot hetzelfde resultaat: „Locke geeft geen voorbeeld, maar volgt voorbeelden” (blz. 65).

Onze bijdrage draagt de titel: „Pedagogische momenten in Rousseaus „Economie politique”: Opvoeding tot Democratie of Opvoeding voor de Totalitaire Staat? „Een oud strijdpunt, dat na 1950 weer „modern” geworden is, ongetwijfeld onder invloed van de verscherpte internationale politieke verhoudingen. Wij scharen ons aan de zijde van hen die in Rousseaus werk als totaliteit en met name in de „Economie politique”, voorloper van het „Contrat social” een streven zien naar opvoeding tot democratie.

VAN DER V.